

Teorie a praxe islámského bankovníctví

Blanka Křížová

Obsah přednášky

- Východiska a pozadí fungování islámských bank
- Jednotlivé techniky používané v IB
- Platební styk
- Poskytování úvěrů
- Závěr

Islámské bankovníctví: východiska

- *šaria* = svatý zákon islámu, různé školy, vychází z koránu a *hadís*
- zákaz *riby* = částka přidaná k jistině půjčky podle doby, po kterou byla půjčka poskytnuta a podle výšky půjčky (úrok)
- širší cíle islámských bank
- stručná historie

Náboženské principy pro finanční transakce

- zákaz *riby*
- vybírání náboženské daně (*zakatu*)
- *haram* – zákaz vyrábět produkty nebo poskytovat služby odporující islámu
- vyhýbání se *maysiru* (sázení) a *ghararu* (nejistotě)
- *takaful* (islámské pojištění)

Haram, gharar

- *haram*: některé druhy jídla a pití
- *gharar*: transakce zahrnující spekulaci
 - problematické pro obchod → *gharar* přípustný, když jeho přínosy převáží ztráty
 - povolené spekulace: v obchodě, s akciemi (omezeně i podniků financovaných úrokem)

Techniky financování užívané IB

- založené na sdílení zisku a ztrát
 - *mudaraba*
 - *musharaka*
- přírážkové
 - *murabaha*
 - *ijara*
 - *salam*
 - *istisna*
 - *sukuk*



I. Techniky sdílení zisku a ztrát

Mudaraba

- jeden partner poskytuje peníze druhému
- investor (*rabb-al-mal*) se neúčastní na managementu; obdrží dohodnutý podíl na zisku
- formy *mudaraby*:
 - omezená – předem vymezeny oblasti podnikání
 - neomezená – o investovaných penězích rozhoduje agent
- typicky termínovaná *mudaraba*

Mudaraba v rámci IB

- tzv. dvouvrstvá *mudaraba* - na straně pasiv IB jako agent, na straně aktiv jako investror
- klienti si prostředky ukládají na základě neomezené *mudaraby*
- při poskytnutí úvěru IB uplatňuje omezenou *mudarabu*
- závazky banky omezeny výší poskytnutých finančních prostředků

Musharaka

- společný podnik; všichni partneři vkládají kapitál
- formy *musharaky*:
 - *mufawada* – neomezené rovnocenné partnerství
 - *'inan* – jeden z partnerů je tichý
- typicky klesající *musharaka* (podíl banky na podniku se postupně snižuje)
- pro financování dlouhodobých investic

Musharaka vs. mudaraba

	<i>Musharaka</i>	<i>mudaraba</i>
Investice kapitálu	všichni partneři	pouze <i>rabb-al-mal</i>
Účast nařízení podniku	<i>mufawada</i> – všichni partneři <i>'inan</i> – tichý partner	pouze <i>mudarib</i> (agent)
Sdílení ztráty	všichni partneři do výše podílu své investice	pouze <i>rabb-al-mal</i>
Ručení	<i>mufawada</i> – neomezené <i>'inan</i> – do výše investice	do výše investice
Aktiva podniku	po spojení jsou aktiva společným majetkem partnerů	<i>mudarib</i> vydělá, jen prodává-li se ziskem



II. Techniky přírážkové

Murabaha

- banka pro klienta koupí určitý statek, který ihned převede do jeho vlastnictví
- klient může statek splácet postupně
- vyšší cena označena = poplatek za službu
- otázka penále z prodlení (teoreticky by IB neměly účtovat)

Ijara

- = leasing
- aktivum zůstává v majetku banky po dobu pronájmu
- možnost uzavření smlouvy o odkupu/odprodeji

Salam

- = prodej: prodávající dodá zboží k dohodnutému budoucímu datu proti platbě vykonané v hotovosti a v současnosti (obsahuje *gharar*)
- zejména pro financování zemědělské produkce

Istisna

- smlouva o výrobě
- podobné *salamu*

Sukuk

- „islámský dluhopis“
- různá podkladová aktiva (*ijara, istisna, murabaha, musharaka*)
- př. *sukuk al-ijara*
 - podnik prodá aktiva do tzv. nástroje zvláštního účelu (SPV)
 - SPV na ně emituje *sukuky*
 - podnik si aktiva od SPV pronajímá
 - peníze z pronájmu vypláceny jako dividendy majitelům *sukuků*
 - při splatnosti *sukuku* koupí podnik aktivum zpět

Zprostředkování platebního styku

typy účtů:

- běžný
- spořicí
- běžný investiční
- speciální investiční

Běžný účet

- IB vyplatí peníze na požádání
- peníze na účtu nejsou úročené, různé poplatky
- debetní karty, síť bankomatů, internet banking
- kreditní karty
- IB by na BÚ měly držet 100% rezervy, ale realita jiná

Spořicí účet

- obdobné jako u konvenčních bank – pro klienty s nižší averzí k riziku, možnost předčasného výběru
- IB negarantuje pevný výnos

Běžný investiční účet

- na principu neomezené *mudaraby*
- vyšší minimální vklady než u spořicíh účtů – výše min. vkladu závisí na čase, po který jsou peníze investovány
- teoreticky možnost ztráty

Speciální investiční účet

- určeno institucionálním investorům
- na principu omezené *mudaraby* – investor si může vybrat projekt



Úvěry u islámských bank

Úvěry fyzickým osobám

- výhradně přirážkové techniky
- hypotéky: *istisna*
- pořízení automobilu: *ijara*
- pořízení spotřebního zboží: *murabaha*

- cena placená klientem se odvíjí od ... pořizovací ceny, doby poskytnutí úvěru a ziskové míry = fakticky fixní úroková sazba

Úvěry podnikům

- sdílení zisku a ztrát i přírážkové techniky
- *musharaka* (společný podnik) – problém s oceňováním aktiv
- *murabaha* – mnohem jednodušší, různé podoby
 - *bai al inah* – podnik prodá bance aktivum, které od ní koupí zpět za vyšší cenu
 - reverzní *murabaha* – IB jako agent pro nákup komodit
 - IB koupí komoditu, klient slíbí odkup
 - IB prodá komoditu třetí straně: peníze z prodeje = úvěr
 - klient splácí bance jako splnění slibu o odkupu

Úvěry podnikům - pokračování

- překlenovací úvěry
 - na principu *murabahy*
 - klient prodá bance aktivum (prodejní cena = limit na kontokor. účtu)
 - aktivum ihned prodáno zpět klientovi (za vyšší cenu)
 - klient platí bance měsíčně zisk odvozený od „přirážkové ziskové míry“ banky

Které techniky převažují?

- teorie: *musharaka* a *mudaraba* jako základní operace
- praxe: *musharaka* a *mudaraba* v menšině (asi 10 % aktiv)
 - převažují *murabaha*, *salam*, *ijara*, *istisna* atp. (kolem 2/3 aktiv)

Další odchylky teorie a praxe IB

- Prostředky z běžných účtů směřovány s prostředky z investičních účtů
- IB garantují předpokládanou míru výnosu (odříznutí majitelů účtů od rizika ztráty) – benchmark: úroková míra
- Vyhlazování zisků v čase
- Faktické používání úroku při mezibankovních operacích; sekundární rezervy ve formě některých druhů CP představují podíl na dluhu

Závěr

- teorie islámských bank:

islámské banky fungují bez používání úroku

- praxe islámských bank:

islámské banky fakticky úrok používají



Děkuji za pozornost!